

Helsingissä 3.6.2016

Maa- ja metsätalousministeriölle

Asia: Lausunto valtioneuvoston periaatepäätöksestä ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen ja eläinten hyvinvointia sekä elintarviketurvallisuutta edistävien tuotanto-olosuhteiden edistämisestä julkisissa elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa.

SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto haluaa käyttää tilaisuuden antaa lausuntonsa aiheesta. Pyydämme, että lausuntomme otetaan huomioon asiaa käsiteltäessä.

Seuraavassa esitämme lisäys- sekä poistoehdotuksemme periaatepäätökseen. Ehdotukset on merkitty tekstiin korostusvärillä.

MMM/RO/12.5.2016

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS YMPÄRISTÖN KANNALTA HYVIEN VILJELYTAPOJEN JA ELÄINTEN HYVINVOINTIA SEKÄ ELINTARVIKETURVALLISUUTTA EDISTÄVIEN TUOTANTO- OLOSUHTEIDEN EDISTÄMISESTÄ JULKISISSA ELINTARVIKE- JA RUOKAPALVELUHANKINNOISSA

Valtioneuvoston tavoite

Valtioneuvoston periaatepäätöksen ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen ja eläinten hyvinvointia edistävien tuotanto-olosuhteiden edistämisestä julkisissa hankinnoissa (jäljempänä periaatepäätös) tavoitteena on ohjeistaa julkisissa elintarvike- ja ruokapalveluissa sellaisiin hankintoihin, joiden tuottamisessa on noudatettu hyviä tuotantotapoja. Näissä tuotantotavoissa otetaan tehostetusti huomioon pellon hyvät viljelymenetelmät, ravinteiden kierrätys, tarpeen mukainen kasvinsuojelu ja eläinten hyvinvointi ja terveys sekä elintarviketurvallisuus. **Tuotantoeläinten pito-olosuhteet ja hoito (hyvinvointi) heijastuvat niiden terveyteen. Terveistä tuotantoeläimistä saatavat elintarvikkeet ovat turvallisia ja riski zoonoosien tai moniresistenttien mikrobikantojen leviämisestä väestöön eläinperäisten elintarvikkeiden välityksellä on pieni.**

Periaatepäätös tukee pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman tavoitteita parantaa suomalaisen ruuantuotannon kilpailukykyä.

Valtioneuvoston periaatteet

Valtioneuvosto edellyttää, että julkisissa hankinnoissa tavoitellaan korkeata laatua edellyttämällä hankinnoissa ympäristön kannalta hyvillä viljely- ja tuotantomenetelmillä ja eläinten hyvinvointia ja elintarviketurvallisuutta edistävillä tavoilla tuotettujen elintarvikkeiden ja ruokapalveluiden käyttöä kokonaistaloudellisesti kestäväällä tavalla.

Valtion hankintayksiköt noudattavat kaikkia elintarvike- ja ruokapalveluhankintoja suunnitellessaan seuraavia periaatteita:

Ne pyytävät ilmoittamaan kaikkien tuotteiden ja pääraaka-aineiden alkuperämaan. **Tuotantoeläimistä saatavat elintarvikkeet on voitava jäljittää tilatasolle.**

Ne ottavat kasvinviljelytuotteita hankkiessaan huomioon ympäristön hoidon kannalta hyvät viljelymenetelmät, ravinteiden kierrätyksen ja tarpeen mukaisen kasvinsuojelun. Tämä sisältää seuraavia näkökohtia, joita voidaan tilanteen ja harkinnan mukaan hyödyntää hankintamenettelyissä.

Viljelytapa on hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimusten mukainen ja dokumentoitu. Maaperän laadusta huolehditaan säännöllisellä viljelykierrolla. Eroosiota vähennetään suosimalla talviaikaista kasvipeitettä. Lannoitteita käytetään tutkitun tarpeen mukaisesti ja suunnitelmallisesti huuhtoutumien estämiseksi. Kierrätysravinteita suositaan. Kastelussa käytetään puhdasta vettä ja siemenperunat ovat vapaita kasvintuhoojista. Huolellinen kasvinsuojelu perustuu säännöllisesti päivitettäviin tietoihin kasvinsuojelumenetelmistä ja niiden vaikutuksista. Kasvihuoneissa on käytössä biologisia torjuntamenetelmiä. Marjoja voidaan käyttää ilman kuumennusta. Juuresten ja vihannesten viljelyalasta/keräysalueesta on oltava ilmoitus ja niistä tehtävien raasteiden ja palojen on oltava lisäaineettomia. Viljatuotteita ei ole pakkotuleennutettu glyfosaatilla. Perunan ja perunavalmisteiden osalta on tiedettävä viljelytila.

Ne ottavat maito-, liha- sekä kananmunatuotteita hankkiessaan huomioon vastuullisuuden ja eläinten hyvinvointi- sekä terveysnäkökulman. Tämä sisältää seuraavia näkökohtia, joita voidaan tilanteen ja harkinnan mukaan hyödyntää hankintamenettelyissä. **Hyvinvointi- ja terveyskriteerien tulee olla todennettavissa luotettavalla tavalla.**

Sianliha on peräisin tiloilta, joissa eläinten terveydentila on hyvä tai erinomainen. **Tiloilla** noudatetaan porsasyskän ja kapin vastustusohjelmaa. Lisäksi tilat kuuluvat terveydenhuoltojärjestelmään, johon kuuluu tuotannon laadun seuranta. **Sikojen teurasmateriaalissa ei esiinny merkkejä nivel-, hännänpurenta- tai tappeluvaurioista, eikä lihantarkastuksessa ilmene muitakaan sairauksia, jotka viittaisivat ao. tilan eläinten huonoon terveystilanteeseen.** Sioilta ei katkaista häntiä hännänpurennan ehkäisemiseksi; niillä on jatkuvasti käytössä virikemateriaalia. Kastroinnissa käytetään kivunlievitystä tai immunokasvainta. **Pitopaikan eläintiheys ja muut olosuhteet edistävät eläinten terveyden ylläpitämistä sekä ottavat huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet (Eläinsuojelulaki . 4.4.1996/247 §3.)**

Maito ja naudanliha on peräisin tiloilta, jotka kuuluvat terveydenhuoltojärjestelmään, johon kuuluu tuotannon laadun seuranta. Eläinten nupoutuksessa käytetään rauhoitusta ja kivunlievitystä. Eläinten häntiä ei typistetä eikä sonneja kastroida. Lypsylehmiä ei pidetä kytkettyinä läpi vuoden. Lypsylehmille käytetään korkealaatuista **säilörehua.**

Raakamaito on korkealaatuista. Lypsylehmiä ja ao. tilojen nuorta karjaa eikä lihantuotantoeläimiä pidetä kytkettynä lainkaan. Kaikilla naudoilla on säännöllinen mahdollisuus jaloitteluun ulkona sekä mahdollisuus laiduntamiseen laidunkaudella. Ns lantapanssaria ei ao. tilojen eläimillä esiinny lainkaan. Pitopaikan eläintiheys ja muut olosuhteet edistävät eläinten terveyden ylläpitämistä sekä ottavat huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet (Eläinsuojelulaki 4.4.1996/247 §3.)

Siipikarjasta saatavat tuotteet tulevat tiloilta, joilla on tuotantokauden aikana toteutettu salmonellan vastustusohjelmaa ja joissa lintujen nokkia ei katkaista höyhenten nokkimisen ehkäisemiseksi. Siipikarjasta saatavat tuotteet ovat peräisin tiloilta, joissa lintuja ei pidetä varustelemattomissa häkeissä ollenkaan. Munat tulevat luomo- tai ulkokanaloista (ns. free range - munat).

Broilerinlihan tuotannossa ei ole käytetty mikrobilääkkeitä kokkidiostaatteja lukuun ottamatta. Liha tulee tiloilta, joiden teurasmateriaalissa ei esiinny iho-, lihas- eikä luustovaurioita. Broilereita ei paastoteta ennen teuraskuljetusta. Pitopaikan eläintiheys ja muut olosuhteet edistävät eläinten terveyden ylläpitämistä sekä ottavat huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet (Eläinsuojelulaki 4.4.1996/247 §3.)

Kaikilla tiloilla on hyvä hygieeninen taso.

Eläimille käytetään mikrobilääkkeitä vain eläinlääkärin ohjeiden mukaan eikä mikrobilääkkeitä käytetä ennaltaehkäisevästi. Eläimille käytetään rehua, jotka on hankittu salmonellavastustusohjelmaa noudattavilta rehualan toimijoilta.

Eläinten teuraskuljetus tapahtuu suoraan kasvatustilalta teurastamoon ilman väliasemia, kuljetusaika tilalta teurastamolle on alle kahdeksan tuntia ja siipikarjan alle neljä tuntia eläinten lastaus- ja purkuaika mukaan luettuna.

Kalan ja mädin toimittamiseen on kulunut korkeintaan 12 tuntia teurastuksesta/mädin lypsystä. Kalojen nostoa seuraa välitön tehokas tainnutus ja verenlasku. Allaskaloja ei hankita viljelmiltä, joissa liiallisen eläintiheyden, veden huonon laadun, kalojen stressaantumisen ja hoito- tai käsittelyvirheiden seurauksena kaloilla esiintyy ihoinfektioita, evä- ja muita vauriota, epämuodostumia tai muita sairauksiin viittäviä muutoksia. Hankinnassa suositaan luonnonvesissä kasvatettuja kalalajeja (hauki, siika). Mädin lypsystä kalat on nukutettu asianmukaisesti eikä mädin lypsystä seuraa kalojen vaurioitumista. Hankinnassa suositaan kaloja, jotka tulevat viljelylaitoksista, joissa antibiootteja ei ole tarvinnut käyttää.

Perinteisten hankintojen lisäksi tulee hallitusohjelman mukaisesti edistää innovatiivisia julkisia hankintoja. Ne toteutetaan tiiviissä vuoropuhelussa tilaajan, tuottajan ja sidosryhmien kanssa, ja niillä haetaan esimerkiksi tuotannon tehostamista tai tuotteen hiilijalanjäljen tai elinkaarisen ympäristövaikutuksen tai kokonaiskustannusten alentamista.

Valtioneuvosto suosittelee, että myös kaikki muut julkiset hankintayksiköt sekä valtion omistusohjauksen piirissä olevat yritykset noudattavat edellä mainittuja periaatteita ja tavoitteita.

Valtioneuvosto on 30.12.2015 päättänyt, että tietyt edellisen hallituksen strategiset linjaukset jäävät voimaan. Näihin kuuluvat vuonna 2013 hyväksytyt periaatepäätökset luomualan kehittämishajelmaksi ja luomualan kehittämisen tavoitteiksi vuoteen 2020 sekä lähiruokaohjelmaksi ja lähiruokasektorin kehittämisen tavoitteiksi vuoteen 2020. Niiden mukaisesti on edelleen ajankohtaista kannustaa kuntia ja maakuntia kasvattamaan lähiruuan ja luomuruuan osuutta hankinnoissaan. Asiaan liittyy myös vuonna 2013 tehdyt periaatepäätökset kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen (cleantech-ratkaisujen) edistämisestä julkisissa hankinnoissa sekä Kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta "Vähemmästä viisaammin".

Perustetaan hanke laatimaan käytännön hankintaopas kriteerien soveltamisesta.

Parannetaan elintarvike- ja ruokapalveluhankintojen suunnitelmallisuutta.

Elintarvike- ja ruokapalveluhankintojen tekeminen tässä esitettyjen kriteerien perusteella edellyttää pitkäjänteistä ja strategista hankintojen suunnittelua, laitosten ruokahuollosta ja ruokalistasuunnittelusta osaamista, laaja-alaista hankintaosaamista ja poliittisen sekä virkamiesjohdon tukea käytännön hankintatoiminnalle.

Ministeriöiden ja niiden alaisten virastojen ja laitosten tulohajaukseen sisällytetään ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen ja eläinten hyvinvointia ja terveyttä edistävien tuotanto-olosuhteiden huomioon ottoa edistävät tavoitteet ja hankintaperiaatteet.

Valtioneuvosto kannustaa kuntia ja maakuntia sisällyttämään palvelu- tai hankintastrategioihinsa tavoitteet ja periaatteet, jotka edistävät ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen ja eläinten hyvinvointia ja terveyttä edistävien tuotanto-olosuhteiden huomioon ottamista hankinnoissa.

Vaikutusten arviointi

Ympäristövaikutukset

Ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin sekä terveyteen liittyvien tavoitteiden asettamisella julkisiin hankintoihin pystytään edistämään uusien ratkaisujen kehittämistä ja luomaan uusia markkinoita.

Ympäristön kannalta hyvät viljelymenetelmät vähentävät vesistöjen ja pohjavesien ravinnekuormitusta ja eroosiota sekä kasvinsuojeluainejäämiä maaperässä ja vesistöissä. Tuotantopanosten tarkka käyttö ja ravinteiden kierrätys säästää rajallisia luonnonvaroja.

Euroopan Unionin komissio on teettänyt tutkimuksen, jossa on arvioitu ympäristönäkökohtien vaikutuksia hankinnoista aiheutuviin kokonaiskustannuksiin ja kasvihuonekaasupäästöihin. Rahallinen säästö seitsemän edistyneimmän Euroopan unionin -jäsenmaan kymmenessä tärkeimmässä tuoteryhmässä arvioitiin keskimäärin yhdeksi prosentiksi ja kasvihuonekaasujen määrä väheni enimmillään 25 prosenttia.

Taloudelliset vaikutukset

Käytännön kokemusten mukaan uudet, laadukkaammat ratkaisut eivät ole välttämättä kalliimpia kuin jo markkinoilla olevat, erityisesti jos otetaan huomioon käytön aikaiset ja elinkaarikustannukset. Lisäksi uusia ratkaisuja, toimintatapoja ja teknologiaa hyödyntämällä voidaan parantaa julkisten palvelujen tuottavuutta ja laatua sekä yleistä hyväksyttävyyttä.

Hankintojen pitkäjänteinen suunnittelu sekä ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen ja eläinten hyvinvointia edistävien tuotanto-olosuhteiden vaatiminen ja kehittäminen yhteistyössä markkinoiden kanssa parantaa julkisten organisaatioiden valmiuksia vastata tulevaisuudessa hyvinvoinnin turvaamiseen sekä ympäristömuutoksiin ja luonnonvarojen riittävyyteen liittyviin haasteisiin. Ympäristön kannalta hyviin viljelytapoihin ja eläinten hyvinvointia edistäviin tuotanto-olosuhteisiin liittyvien hankintatavoitteiden asettamisella on positiivista merkitystä myös aluetalouteen.

Yritysvaikutukset

Valtioneuvoston periaatepäätöksen toteutumisen seurauksena elintarvikeketjuun saadaan merkittävä lisäpanostus.

Suorien vaikutusten lisäksi julkisen sektorin hankinnoilla on yrityksille myös välillisiä vaikutuksia esimerkiksi luotettavina referensseinä.

Julkiset hankinnat luovat alueilla uusia työpaikkoja ja kasvattavat näin verotuloja. Innovatiivisia ratkaisuja edelläkävijöinä hyödyntävät kunnat parantavat vetovoimaisuuttaan.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen vahva seuranta

Kukin hallinnonala ottaa huomioon periaatepäätöksen tavoitteet ja toimenpiteet toimialavastuun mukaisesti läpäisyperiaatteella.

Periaatepäätöksen toimenpiteet toteutetaan valtioneuvoston hyväksymien määrärahakehysten ja eduskunnan myöntämien määrärahojen puitteissa.

Biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen **ministerityöryhmä** arvioi periaatepäätöksen toteutumista säännöllisesti. Arviointien yhteydessä ministeriryhmä antaa tarvittaessa suosituksia päätöksen toimeenpanon parantamiseksi.

Arvioinnin pohjaksi maa- ja metsätalousministeriö teettää kyselyn valtion hankintayksiköille ja kunnille periaatepäätöksen mukaisten kriteerien käytöstä vuonna 2018. Samaa tarkoitusta varten valitaan myös 3 pilottikohdetta, joissa seurataan elintarvike- ja ruokapalveluhankintojen muuttumista lähivuosina.

Periaatepäätöksestä viestitään aktiivisesti valtion hankinnoista vastaaville organisaatioille ja muille julkisille hankintayksiköille sekä erilaisissa maatalous- ja ympäristöhallintojen järjestämissä tilaisuuksissa.

Maria Lindqvist
vs. toiminnanjohtaja
SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto
maria.lindqvist@sey.fi
+358 (0)50 371 2740

